

16:12; Titus 3:13) en Paulus noemt hem een dienaar (diakonos) als hij zelf is.

Titus, Paulus' „oprechte zoon“ (Titus 1:3), was reisgenoot van hem, 2 Cor. 8:6, 16; Gal. 2:1, 3, en wordt genoemd: „metgezelle“ (koinonos) en „mede-arbeider“ (2 Cor. 8:23), was met opdracht van Paulus in Corinthe (2 Cor. 7 vs 6, 13, 14) en Dalmatië (2 Tim. 4:10) en op Krete (Titus 1:5). We zullen over Titus en Timotheus nog afzonderlijk handelen moeten.

Het resultaat is, dat reisgenooten van Paulus „mede-arbeiders“, „medewerkers“ en „dienaren“ heeten, doch van een zekeren „ambtelijken“ titel is alleen sprake bij Silas: „profeet“, terwijl sommigen ook preeken, zoals Silas, Apollos, Titus en Timotheus, doch alleen Timotheus en Filippus heeten „evangelist“, de anderen niet. We zullen ons dus aan Timotheus en Philippus dienen te houden. (Deze laatste behoort tot de zeven in Hand. 6 en heet later toch „evangelist“, Hand. 21:8). Want de door Sillevius Smitt opgesomde namen van mannen, die met Paulus mede-werkten, zijn geen ambtelijke, zoodat we alleen moeten onderzoeken of „evangelist“ als een zoodanigen titel is te beschouwen.

5. Sillevius Smitt zegt in zijn proefschrift, dat de naam „evangelist“ later, dus na den apostolischen tijd, niet meer voorkomt in de literatuur (bl. 138). Twee jaar later (1912) heeft hij dat tegenover Ds K. van Dijk niet gecorrigeerd (G. T. T. XIII, no. 2), wat wel noodig ware geweest. Want Eusebius verhaalt in zijn kerkelijke geschiedenissen (III, 37) van menschen, „leerlingen der apostelen“, die op de door de apostelen aan elke plaats te voren gelegde grondslagen der gemeenten verder bouwden en de verkondiging naar alle zijden deden wassen en de heilzame kiemen van het koninkrijk der hemelen over de geheele bewoonde wereld wijd en zijd uitstrooiden, en „volbrachten het werk van evangelisten“; ze preekten aan hen, die er nog niet van gehoord hadden, legden de grondslagen en gaven daarna de leiding aan de plaatselijke herders over. In hen werkten nog bijzondere krachten. Dat was in den tijd van keizer Trajanus, van Ignatius, Papias en Polycarpus, dus eind eerste eeuw tot midden tweede eeuw na Christus.

En in V. 10 handelend over den wijsgeer Pantaenus in den tijd van Keizer Commodus (180—192) vertelt hij, dat er „toen nog zeer vele evangelisten des Woords“ waren.

Terecht concludeert het meerderheidsrapport, dat men voorzichtig moet zijn met de conclusie, dat het ambt van evangelist spoedig zou zijn opgehouden (bl. 14):

6. Tenslotte: later is de naam „evangelist“ gebezigd voor de schrijvers van de evangelieën, Mattheus, Marcus, Lucas, Johannes. En dat sedert de 3e eeuw na Christus, Hippolytus (± 160/170—234/240) in diens geschrift „de antichristo“, 56 („over den antichrist“) en Tertullianus (± 150/55—233) in zijn „Adversus Praxean“ (tegen Praxeas), 21, 23. Deze betiteling van de Evangelie-schrijvers laat zich verklaren, als we bedenken, dat de „evangelisten“ uit den apostolischen tijd en daarna als predikers optraden, dat wil zeggen: zij gaven in de prediking de stof, in de latere Evangelie-geschriften opgeteekend, mondeling door. Prof. de Zwaan, in zijn reeds genoemd referaat, is van meening, dat de „evangelisten“ die stof, welke uit Palestina stamde, waar men geen Grieksch, doch Arameesch sprak, in het Grieksch vertaalden voor hun hoorders, dus: mondelinge mededeeling van de evangelische stof en weldoordie van uit het Arameesch in het Grieksch te vertalen. Zoodat het als „vanzelf“ opkwam ook hen, die de stof schriftelijk overleverden en doorgaven, óók „evangelisten“ te noemen. Zoo kan het zich toegedragen hebben.

7. Wat den naam betreft kunnen we derhalve de volgende gevolgtrekkingen maken:

a. de naam „evangelist“ wordt in het N. Testament toegekend aan Filippus (Hand. 21:8), die ook tot „de zeven“ behoorde (Hand. 6:5), aan Timotheus (2 Tim. 4:5) die ook „mede-arbeider“ heet (Rom. 16:21); en Ephese 4:11 genoemd tusschen eenerzijds apostelen en profeten en anderzijds herders en leeraars;

b. ook in den na-apostolischen tijd komt die naam voor en wel voor hen, die de evangelische stof in de prediking mondeling doorgeven, en voor hen, die dat schriftelijk doen (Mattheus, Marcus, Lucas en Johannes).

Rotterdam.

J. FRANCKE.

Boekbespreking

Dr S. Greijdanus, Korte Verklaring der Heilige Schrift met nieuwe vertaling: Ephese—Philippenzen. Kampen, J. H. Kok N.V. 1949.

De overbekende K.V. (Korte Verklaring) beleefde na den oorlog onderscheidene herdrukken. Deze is er één van.

Wij zijn er blij mee. De niet theologisch of philolo-

gisch examineerbare lezer mist den toegang tot de eigenlijke commentaren, die argumentatie plegen te bieden en dus de kritiek op gang helpen. De K.V. is bestemd voor hen. En zij doet daaraan een goed werk. Want de uitgave blijft handig en wil gereformeerd zijn. Dat lukt ook doorgaans, — afgezien van sommige dogmatische feiten, die een deel der auteurs parten spelen in hun exegese.

Dit dubbel deel van Greijdanus is, zoo als steeds, zorgvuldig bearbeid. Greijdanus geeft hier excerpten van zijn bredere commentaren. Blijkbaar heeft de hand van een ander Greijdanus' nederlandsch vermo-

Geestelijke Liederen uit de schat van de Kerk der eeuwen I

„Geestelijke Liederen uit de schat van de Kerk der eeuwen“. Tweede uitgave, 1e deel, 1949; verzameld door ds H. Hasper, uitgegeven door A. Jongbloed, auteursrechten voorbehouden door de „Stichting Geestelijke Liederen etc.“, Den Haag.

Bij het beoordeelen van dit werk, dat alleszins onze aandacht waard is, komt als vanzelf een splitsing tusschen de waardeering van den persoon van den auteur en van zijn producten.

Om bij het aangenaamste te beginnen: voor den persoon van ds Hasper, met zijn warme naastenliefde, zijn verterenden ijver voor het geestelijk lied (in den ruimsten zin genomen), zijn levenslang gebed voor de eenheid der verscheurde Christenheid, kunnen we niet dan groote waardeering hebben.

Dit neemt niet weg, dat we zijn productie, bijzonder waar deze zich aandient als te zijn ten behoeve van de „Kerk van Jezus Christus“, moeten „beproeven“ als alle dingen, behoudende het goede.

Het is reeds lang een publiek bekende zaak, dat de „Stichting Geestelijke Liederen etc.“ te Den Haag dezelfde is als ds H. Hasper, voorheen predikant bij de Gereformeerde Kerken, sedert 1926 in Hersteld Verband gegaan, later in de Ned. Herv. Kerk emeriteerd. Hij is dezelfde ds Hasper, die een nieuwe psalmberijming vervaardigde, die in 1933 zijn „Gezangen en geestelijke liederen, ontwerp voor een interkerkelijke liederenbundel“ uitgaaf, sedert 1935 zijn vier kapitale deelen „Geestelijke Liederen uit de schat van de Kerk der eeuwen“ in het licht zond (waarvan het vierde deel het „Psalter 1936“ vormde), en die behalve zijn documentair werk „Een reformatorisch kerkboek“, tal van kleinere publicaties schreef op dit zelfde terrein. Het grootste deel van dit rijke leven heeft de auteur zich met het geestelijk lied bezighouden, en het mag gezegd worden, dat hij een benijdenswaardige kennis van zaken en inzicht heeft verworven.

Zijn eerste uitgave der „Geestelijke Liederen etc.“ was reeds in 1940 uitverkocht. Aangezien sterke vraag bleek te bestaan, zoo in Nederland als in „Indonesië“, Hongarije en andere landen, is de auteur onvermoeld aan een hergroepering der liederen begonnen, welke heruitgave vermoedelijk vijf deelen zal tellen. Het eerste deel heeft reeds 200 liederen.

Daarbij is de opzet door de ervaring sterk gewijzigd. Gaf ds Hasper voorheen eigenlijk 'n interessante verzameling liederen en melodien uit in oorspronkelijken vorm — op zichzelf van wetenschappelijke en musicologische waarde, doch praktisch weinig bruikbaar, daar deze melodien al te zeer afweken van de gangbare varianten — in de huidige uitgave heeft hij de historische juistheid opgeofferd aan de huidige bruikbaarheid, waardoor zijn werk meer reëel en vitaal wordt. Dit neemt niet weg, dat vele (vooral Engelsche en Duitsche) melodien bij het Gereformeerde volk onvoldoende bekend zijn.

Bij deze bundeling ligt een hoog ideaal voor: niet minder dan „interkerkelijke zang“, de „eenheidsopbaring onder de Christenen“, welke door samenhang verkregen zou worden, het maken van „de kerk van Jezus Christus“ tot een „zingerende kerk“ wordt door deze uitgave voorgestaan. Ja zij moet „in de wereld-crisis welke wij beleven en in deze dagen van verworping van ons volksbestaan ten aanzien van het lied der kerk weer een fundament“ leggen! Zij is het voorloopig resultaat van een „beweging, die zich door vele landen verbreidt“, welke beweging om het interkerkelijk lied vraagt, en daarin ziet: het evangelie der zaligheid.

Deze „beweging“ zou „een officiële kerkelijke erkenning hebben verkregen“ toen de Haagsche Synode van 1949 besloot om „het voornaamste onderdeel: de nieuwe psalmberijming“ te aanvaarden.

Dit alles klinkt toch werkelijk belangrijk genoeg om eens even bij stil te staan. En de persoon van ds Hasper staat er ons borg voor, dat we niet met bluff —, maar met eerlijke en hooggespannen idealen te doen hebben.

derniseerd. Hij kan er niet meer van ijzen. De tijden gaan achteruit met al die ministeries. Wat lag er veel in als Greijdanus schrijft: „niet eenen mesitēs, doch eenen mesotēs“. En dat gaat nu allemaal op de flesch. Met sch. s.v.p. En dat bij Greijdanus. Maar den uitgever treft geen blaam. Hij moest kiezen voor een uniforme regeling. Er zullen wel meer auteurs met een gezicht als van een theoloog, die kiespijn heeft, over de brug moeten komen. De scholen sleepen ons mee. We zijn benieuwd, hoe lang men ons nog verdragen zal.

Intusschen: hartelijk aanbevolen.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

En toch waarschuwt de terminologie van dezen auteur ons reeds om op onze hoede te zijn. We hebben immers te veel ellende gezien van het woord „interkerkelijk“, om hier zonder meer op in te gaan. Zoodat het woord hier gebruikt wordt — dat is: niet in zijn strenge beteekenis, doch in den zin van „oecumenisch“ houdt dit verband met het bekende pluriformiteitsbegrip.

„Interkerkelijk“ wil dan zeggen: het samengaan van al de kerken, gemeenschappen, genootschappen, bonden, verenigingen en secten, welke zich met den Christen-naam tooien. Het woord kerk, in zijn hooge beteekenis van artikel 27—32 der Nederlandsche Geloofsbelijdenis, is dan g e d e v a l u e e r d. Het wordt niet langer naar art. 29 onderscheiden van „alle secten, die heden ten dage in de wereld zijn, en zich met den naam der kerk bedekken“. De kerk bestaat dan ook niet langer, naar art. 27, uit „de ware Christgelooovigen, die hun zaligheid verwachten in Jezus Christus“, welke geloovigen naar art. 28 zich het algemeen ambt zien opgelegd om „volgens Gods Woord zich af te scheiden van degenen, die niet van de kerk zijn“, en om „zich te voegen bij de ware kerk“; welke laatste naar art. 29 van de valsche kerk „lichtelijk te onderscheiden is door de reine predikatie van het Evangelie, de reine door Christus ingestelde sacramentsbediening, en het gebruik van de kerkelijke tucht om de zonden te straffen; kortelijk welke zich aanstelt naar het zuivere Woord Gods“.

Om „interkerkelijk“ te kunnen zijn is het dus voor alle dingen noodig om de Ned. Geloofsbelijdenis ter zijde te stellen; voorts om alle verbanden, die zich Christelijk noemen als min of meer gelijkwaardige factoren te beschouwen van den briljant welke „de kerk van Jezus Christus“ genoemd wordt; en eindelijk — welk een ironie — om eigen inzichten en opvattingen — met alle „respect“ voor andersdenkenden — toch maar te handhaven, aangezien deze een onmisbare bouwsteen in de pluriformiteit beteekenen.

Immers: zouden alle Christenen hun eigen inzichten en opvattingen kruisigen; zou alle knie zich buigen alléén voor Jezus Christus en zijn Woord; zouden alle Christgelooovigen spreken en denken en handelen uit kracht van den Heiligen Geest; — dan zouden alle „andersdenkenden“ plotseling hun bestaansrecht verliezen, en daarmee zou heel het pluriformiteitsbegrip, dat veel gekoesterde en geadooreerde afgodje, van zijn voetstuk vallen!

Nu is 't immers reeds duidelijk, dat de kerk van Jezus Christus het nimmer zal moeten hebben van een kleurlozen grootsten-gemeenen-deeler-zang, welke door Christusbelijders en door praktische Christusloochenaars tegelijk kan worden aanvaard. Het Bijbelsch criterium, dat in deze zaken angatvallig wordt verduisterd, luidt: wat dunk u van den Christus, wiens Zoon is Hij?

Een ander punt is, dat de „eenheid der Christenen“ (immers ook door ons zoo vurig begeerd, ondanks allen laster) niet door samen bidden en zingen wordt verkregen. De „verscheurde Christenheid“ is geen ruimoerig bewaarschoonklasje, dat met een verzeje tot de orde teruggebracht wordt!

Die Christenheid is zondig verscheurd door eeden, schorsingen, leerbesluiten en ambtelijke moorden, welke niet weggezongen kunnen worden.

Samen bidden, samen zingen? Wij denken aan onze laatste uitwerpers.

Een „smaldeel“ van ons ging naar Oosterbeek, heeft daar met hen gezongen en gebeden. Toen 't „Amen“ verklonken was, volgden direct de toelichtingen en veiligstellingen en reserveringen; men verloochende de pas bezongen „eenheid“ op slag. De ware eenheid echter, waarvoor onze groote Hoogepriester bad (Joh. 17:21), is die eenheid van den Vader (die in zijn geliefden Zoon een welbehagen heeft) met zijn Zoon (wiens lust het is den wil des Vaders te doen). En deze eenheid wordt niet gemakkelijk verworven met lieden, wier lust het heelmáál niet is om den wil huns hemel-schen Vaders te doen.

En voorts: het „nieuwe fundament in de wereld-crisis“ en het „maken van de kerk van Jezus Christus tot een zingerende kerk“. Het zijn geen geringe zaken, waarover gesproken wordt. Wij denken aan wat Augustinus voor vele eeuwen over den kerkzang schreef: „niemand kan iets zingen, dat Gode waardig is, als Hijzelf het hem niet van te voren op de lippen heeft

gelegd; dan links zoeken geschikte welke de dictieerd. Ze zingen, precies al van Zijn wel mannen te gewennen als h waarin milige engelen door Cal eerste k zijn“, zoe en onbete lijke liede Goddelijke Godvruch.

Weliswa dat Calvij de berijm. aanbeval. Augustin schel zang heeft onze rekening. Het m kunnen g nieuwe f dat kan van Jezus idem, ide kerkelijke idee van teren ell

Alvore om te z wat des eerst een

Beweg deel hee nooit te een naan tuten, h vang en heeft n den indr aan den die men door ge anderen daard niet me de stich teders d „neutral niet neu domper onder d Nu h toen hij handhar denke waging kregen. Want d onze G keurend zegd. E van A gelaten vast, berijmb ste ond etc.“, v lijke e onder richten volgend eerlijk dozen i den au een eer

Ami

Ook sterfde werk, Hij zo ner, d tevens

Ik v noemt der „F Proi werk: